

Koronakommisjonen

Kommisjonen er oppnevnt i statsråd 24. april 2020

Referat

Referat fra Koronakommisjonens intervju med statsforvalter Knut Storberget

Intervju av	Knut Storberget, Statsforvalter Innlandet Merknad: vi veksler mellom bruken av tittelen <i>statsforvalter</i> om rollen i dag, og <i>fylkesmann</i> om tittelen før 1.1.2021
Sted	Kommisjonens lokaler
Tid	13. januar 2021 kl 14-15
Intervjuere	Stener Kvinnsland, Leder av Koronakommisjonen Toril Johansson
Kommisjonsmedlemmer til stede digitalt	
Intervjuobjektets bisittere	
Referent	Siri Halvorsen, sekretariatsleder og Øystein Rønnebak Stikbakke, sekretariatet

1. Innledning av samtalen

Utvalgsleder presenterte kommisjonens medlemmer og sekretariat som var til stede og som fulgte intervjuet digitalt.

Sekretariatsleder gikk gjennom en del formaliteter knyttet til gjennomføringen av intervjuet, og påpekte at det skrives referat og tas lydopptak fra samtalen. Sekretariatsleder orienterte om at referatet og lydopptaket er interne dokumenter, som kommisjonen i utgangspunktet ikke gir innsyn i. Når arkivet overleveres til Arkivverket, vil offentlighet vurderes av Arkivverket etter offentleglova.

Sekretariatsleder viste til at taushetserklæring er signert og understreket at brudd på taushetsplikt kan medføre sanksjoner. Sekretariatsleder presiserte at Storberget er underlagt instruks om å forklare seg/bidra til kommisjonens arbeid, jf. statsministerens instruks om tilgang til opplysninger for Koronakommisjonen. Den som intervjues kan uten hinder av taushetsplikt gi Koronakommisjonen opplysninger som er nødvendige for kommisjonens arbeid, jf. lov om informasjonstilgang m.m. for Koronakommisjonen § 2.

2. Innledende spørsmål

Kommisjonen v/Kvinnsland: Hva har du opplevd som dine viktigste oppgaver i rollen som statsforvalter i de første ti månedene av pandemien?

Storberget: Jeg vil peke på to ting, som også er relevant med tanke på hva jeg ser på som utfordringer i den situasjonen vi har stått i. Det første er å være helt nødvendig bindeledd mellom sentrale myndigheter, enten det er direktorater, FHI, Helsedirektoratet eller regjeringen som sådan, og innbyggerne i det området der jeg er satt til å være statsforvalter, og da særlig som et kontaktpunkt opp mot norske kommuner.

Det er essensielt i statsforvalterinstruksen, det som før nyttår ble kalt fylkesmanninstruksen. Vi har også en sikkerhetsinstruks som vi skal bruke i det forebyggende krisesporet. Kap. 9 i sikkerhetsinstruksen har bestemmelser om hvordan vi skal agere i krise. I den er det ett ord som går igjen – samordning. Ordet er både vagt og snilt, men kan tolkes. Jeg har i stor grad opplevd disse månedene fra mars som å være et kontaktpunkt mellom sentrale og lokale myndigheter, samordne kontakten mellom dem og motivere for innsats.

Jeg regner med at vi kommer litt mer inn på det med å samordne. Jeg har noen synspunkter på hvordan regelverket er. Til en viss grad er det et rom for skjønn som kan skape noe uklarhet og forskjeller knyttet til hvordan statsforvalterne rundt om i landet forvalter regelverket.

Samordning går i stor grad ut på å skape samordning både horisontalt og vertikalt og å få folk til å gå i samme takt, til å gjøre det samme og med samme målsetting. Vår samordnerolle har gått ut på å bidra til å motivere til handling, for å få til aktivitet der det er behov. Jeg legger ikke skjul på at jeg mener det er en del utfordringer i samordningsaspektet som jeg håper kommisjonen kan se på.

Kommisjonen v/Kvinnsland: Hvis du ser innholdsmessig på denne perioden: Har du noen refleksjoner på hvordan vi har håndtert situasjonen i det store og det hele? For eksempel knyttet til forberedthet versus agering.

Storberget: Først må si at jeg har stått i krisesituasjoner før, jeg har sittet i regjering i seks år, slik at jeg kjenner litt til dette feltet. Jeg er veldig imponert over sentrale myndigheter. Jeg er veldig glad for norske byråkrater, og den soliditeten som er i det arbeidet som gjøres. Jeg mener at mye av den spennende evalueringen og forskningen som må komme etter pandemien globalt, bør kartlegge hva det er som gjør at vi får så forskjellig utvikling i relativt like samfunn, som f.eks. Norge og Sverige.

Det som har imponert meg er nærheten vi har mellom sentrale beslutningstagere, enten det er helseminister, statsminister, justisministeren, FHI eller Helsedirektoratet, og de som må trykke på knappen, særlig ute i kommunene. Denne nærheten har vært imponerende. Jeg opplever at vi har hatt en veldig tilgjengelig statsledelse. Nå sitter jo jeg på innsiden i den forstand at vi har god dialog innover til Oslo. Vi har blitt invitert, trukket med og brukt mye – og det er jeg veldig glad for.

Jeg opplever at regjeringen har vært usedvanlig til stede. Hvis du for eksempel er ordfører i Vang i Valdres, da sitter du ganske langt unna både Oslo og meg. Men så får du mulighet til å stille spørsmål direkte til helsedirektøren eller justisministeren på et kommunemøte. Det har gjort en forskjell med tanke på hvordan man håndterer dette. Det har bidratt til det vi leser ut av OECDs rapporter om tillitsforholdet mellom befolkningen, de som styrer lokalt og

sentrale myndigheter. Det gir en begrunnelse for hvorfor det er høy tillit i Norge i normaltider og under kriser mellom befolkningen og de som styrer. Det bidrar til at alle lettere gjør som statsråden sier, uten at det blir nevneverdige protester. Det har jeg opplevd som veldig positivt i denne situasjonen.

I Innlandet satte vi stab forholdsvis tidlig i februar/mars. Vi hadde en runde med Justis- og beredskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet, som vi sorterer under administrativt. Vi tok opp om vi raskt skulle samle alle statsforvaltere for å ha felles møter med respektive statsråder. Det ble gjennomført, vi har fortsatt med det og det har vært veldig nyttig.

Kommisjonen v/Kvinnsland: Hva tenker du rundt forberedthet?

Storberget: Jeg mener at vi i Norge, på alle nivåer i forvaltningen, har en tendens til, å forberede oss på gårsdagens krise. Både politisk og forvaltningsmessig har man snakket mye om det som var gårsdagens kriser. Ute i kommunene forbereder man seg på kriser man har stått i og som kan komme igjen. I Innlandet har vi for eksempel flom og skogbrann, som kommer igjen og som vi må forberede oss på.

Det å forberede seg på kriser vi aldri har stått i, er på mange måter nøkkelen for å bli god på krise, altså å tenke det utenkelige. For meg er det fortsatt et paradoks, hvor jeg har et politisk og et forvaltningsmessig medansvar, at vi har lest om og fått rapporter (DSBs årlige risikoanalyser) hvor pandemi er rangert som aktuell krise. Likevel har vi på mange områder et stykke igjen for å kunne stå i det. Mye av arbeidet hos statsforvalteren knyttet til f.eks. smittevernutstyr er et tankekors. Vi hadde en runde i februar med kommunene om pandemiplanene var på plass, noe de ikke var hos alle. Det måtte man raskt begynne med i siste innsjutt. Vi har en tendens til å tenke på kriser vi ikke har opplevd som rimelig uaktuelle for vår egen del. Det gjør kriseforebygging og reparasjon krevende.

3. Sentrale spørsmål i dette intervjuet

De viktigste temaene er fylkesmannsrollen, fylkesmannens rolle som bindeledd mellom stat og kommune og fylkesmannens forhold til DSB.

Kommisjonen v/Kvinnsland: For å gå litt mer konkret på statsforvalterrollen. Har du opplevd rollekonflikter som har påvirket statsforvalterens oppgaveløsning under pandemien?

Storberget: Det har vi, og det er et av «visittkortene» jeg vil legge igjen hos kommisjonen. Vi har en jobb å gjøre for å knytte statsforvalterembetene tettere opp mot arbeidet som skal gjøres i en pandemisituasjon. Jeg kjenner godt til smittevernlovgivningen, og jeg undres over at statsforvalterne har en så minimal plass i lovgivningen. Jeg mener vi burde ha en større plass der.

Vi bestemte oss tidlig for at vi, med våre 46 kommuner, skulle ha «en offensiv tilnærming til samordningsrollen», slik det går fram av kommentarene til sikkerhetsinstruksen (veileder 2015).

Vi så at vi ikke har noe muligheter til å gripe inn overfor kommuner utover dialog og anbefalinger. En vei ut av det kan være at man har en offensiv samordning – det har vi hjemmel til. Men hva betyr det? Hva betyr det å samordne når f.eks. statsråden sier at statsforvalteren må sørge for at kommunene går sammen for å etablere intermediære sengeplasser? Eller når statsråden ber statsforvalteren sørge for at kommunene legger vekk noen av innreisebestemmelsene som var aktuelle i noen kommuner i vår? Noe som

kommunene egentlig har en klar hjemmel til å innføre etter smittevernloven. Eller når man ber kommunene gå sammen om et felles vaksinasjonsopplegg? Eller samordne spørsmålet om innkjøp av smittevernutstyr?

Vår strategi var at vi arrangerte kommunemøter og fylkesberedskapsråd i en takt som jeg tror vi aldri har sett før. Siden 9. mars har vi hatt 30 møter med kommunene og 26 fylkesberedskapsrådsmøter. Noen av disse møtene har vi valgt å ha uten at det står noe om det i lovgivning eller instruks. Vi har vært nødt til å være offensive i samordningsrollen.

Vi har koblet kommunemøtene sammen med fylkesberedskapsrådene. Den siste delen av disse møtene har overlappet. Vi har hatt fire-fem statsråder, samt Camilla Stoltenberg, Nakstad, med flere som gjester i disse møtene, blant annet for å få til det nødvendige trykket i samordningen. Jeg er imponert over at det aldri var nei å få fra regjering/sentrale myndigheter om deltagelse.

At vi møtes så hyppig og har så tett oppfølging overfor kommunene, reduseres risikoen for rollekonflikter. Vi har opplevd få tilfeller av rollekonflikter, men det er noen eksempler.

Vi gikk ut med egne kjøreregler rundt 9. mars – før vi fikk retningslinjer og felles kjøreregler fra sentralt hold. På det tidspunktet begynte vi å få forespørsler fra kommunene, bl.a. knyttet til skoledrift, og vi så behovet for å gjøre noe med dette. Noen kommuneleger kom med reaksjoner, men de fleste mente det var bra med noe felles å forholde seg til.

Vi opplevde en rollekonflikt i høst om bruk av munnbind på skolebuss. Noen kommuner ønsket bruk av munnbind på buss. Skolebussene er drevet av Innlandstrafikk, fylkeskommunen, og krysser kommunegrensene. Flere kommuneleger hadde ulik oppfatning om hvordan dette skulle gripes an. Da ba jeg fylkeslegen om å komme med en anbefaling. Vi diskuterte det med kommunene i et kommunemøte, tok det opp i fylkesberedskapsrådet og ga en anbefaling om bruk av munnbind i visse situasjoner. Det førte til reaksjoner fra noen kommuneleger, siden dette var deres ansvar. Vi forstår den innvendingen. Vi har sett at det har vært et hull i smittevernlovgivningen når det gjelder å ta denne typen nødvendige grep. Dette illustrerer for min del godt det tomrommet som finnes i smittevernlovgivningen knyttet til statsforvalterens rolle og mulighet.

Kommisjonen v/Kvinnsland: Lovlighetskontroll og tilsyn i vanlig forstand er ikke tilstrekkelig for å utøve den funksjonen etter ditt syn?

Storberget: Nei, det er det ikke. Det er to grunner til det; den ene er at tilsyn i stor grad skjer i ettertid. Den andre er at lovlighetskontroll ofte vil konstatere at det er innenfor kommunens skjønn. Mange av spørsmålene man har drøftet eller hatt til lovlighetskontroll knyttet til i løpet av pandemien, har utvilsomt stått seg ovenfor smittevernlovgivningen, etter mitt syn. I den folkelige og politiske diskusjonen om f.eks. hytteforbud m.m. har jeg problemer med å se at noen kommuneleger har opptrådt i strid med smittevernlovgivningen.

Kommisjonen v/Kvinnsland: Hva med karantene- og innreiseproblematikk? Har det vært håndterbart, eller har kommunene tatt seg til rette?

Storberget: Jeg synes ikke det. Vi jurister er jo opptatt av det kommunale skjønnet. Det er bra at det skal litt til før statsforvalteren griper inn. Vi viker ofte tilbake fra å konstatere at et vedtak er ugyldig når vi er på et område med fritt skjønn. Jeg mener at det er bedre med en fremoverlent kommunelege som tar litt ekstra i, enn ingen reaksjon.

Kommisjonen v/Kvinnsland: Har statsforvalteren vært det juridiske alibiet? F.eks. knyttet til tolkning overfor kommuner som kanskje er litt dårlig satt opp med juridisk kompetanse.

Storberget: Jeg føler ikke det er tilfellet hos oss. Vi har ikke hatt så mange slike saker knyttet til pandemien. Vi hadde noen i Nord-Norge, noen i Telemark, men vi hadde ikke så mange slike saker. Vi løste det ved å ha tett dialog med kommunene, slik vi fortsatt har hver torsdag. Men, så mener jeg at noen kommuner kan bruke statsforvalteren som et alibi, for eksempel når statsforvalteren har veket tilbake fra å gripe inn overfor en skjønnsmessig avgjørelse. Samtidig har ikke statsforvalteren per definisjon sagt noe om jussen eller hensiktsmessigheten i det lokale vedtaket. Det statsforvalteren gjør, akkurat som en domstol som prøver fritt skjønn, er å konstatere at vi ikke prøver vedtaket. Da får andre avgjøre om vedtaket var «riktig», f. eks. medisinsk eller med hensyn til pandemi, reparasjon og forebygging.

Kommisjonen v/Kvinnsland: Det har vært tendens til diskusjon om nasjonale versus lokale tiltak, og særlig når de lokale tiltakene har gått i forsterkende retning. Er det naturlig for kommunene å konsultere statsforvalteren i slike tilfeller?

Storberget: Ja, det tror jeg. Vi blir spurt. Dette henger sammen med hvor tett kontakt vi har. Vi har paradoksalt nok opplevd at vi aldri har vært nærmere hverandre, til tross for at avstanden og enhetene har blitt større som følge av sammenslåingen, som akkurat var fullført før pandemien kom. Det er fint, og det reparerer delvis på manglende klare hjemler. Jeg vil ikke forstås dit hen at jeg mener at vi skal slutte å ha en offensiv samordningsrolle, eller at sterkere hjemler er svaret. Men vi kan komme i en situasjon hvor det er behov for det.

Vi har hatt noen kommuner som har sagt at de ikke har noe smitte, og at de ikke har noen problemer. Vi vet at det kan bli en smertelig tung erfaring, hvis man har en kommune som overhodet ikke har forberedt seg. Vi har hatt noen områder hvor vi har ønsket bedre samordning og samarbeid over kommunegrensene. Det gjaldt først og fremst de intermediære sengeplassene. Da lagde vi en modell, hvor vi så på det som en samordningsforpliktelse å beregne behovet. Vi kan være glade for at vi ikke har fått bruk for det. Men det å si til f.eks. Stor-Elvdal, «dere kan ikke gjøre dette alene, dere må samarbeide med Trysil og Elverum for å få til det» - det har ikke vi noen skrustikke for å få dem til å gjøre.

Vi har dog ett virkemiddel, som vi også brukte; fordeling av skjønnsmidler. Vi sa at vi ikke deler ut skjønnsmidler til de kommunene som har valgt å stå alene, mot vår anbefaling. Det hadde en merkbar effekt, slik at de fleste koblet seg sammen. Mange hadde hverken kompetanse eller fysisk kapasitet til å kunne bygge opp et slikt intermediært sengetilbud. Det samme gjaldt etableringen av Ressursbank Innlandet, som er en filial av fylkesberedskapsrådet. Røde Kors, sykehuset, NAV og andre ressursorganisasjoner ble med for å bygge opp intermediære sengeplasser, og etter hvert et felles opplegg for å kjøpe inn smittevernutstyr. Det var felles ordning initiert av statsforvalteren som alle ble med på.

Hvis du står i en situasjon hvor noen kommuner sier de skal klare seg selv, f.eks. at en kommunelege ikke setter i verk tiltak. Har man da mulighet for å komme med kraftigere lut? Det har vi ikke. Vi må legge opp til tett kontakt med kommunene gjennom fylkesberedskapsråd. Vi har også hatt med stortingsbenkene slik at alle, med jevne mellomrom, har følelsen av at de er med. Fra statsforvalterens side tok vi initiativ for å etablere Inspirasjonskorpset i Innlandet. Vi kan ikke pålegge kommunene å sette i gang tiltak overfor eldre på institusjon, så dette var et mildt virkemiddel for å få kommunene til å sette i gang aktivitet.

Tema: Fordeling og prioritering av smittevernutstyr

Kommisjonen v/Kvinnsland: Dere etablerte en felles innkjøpsordning? Kom den før den nasjonale ordningen kom på plass?

Storberget: Jeg opplever at det har vært flere nasjonale ordninger. Den første store nasjonale ordningen gjennom Helse Sør-Øst var vi med på, men etter hvert kom det signaler om at kommuner skulle lage egne avtaler. En slik ordning fører til konkurransesituasjon mellom små og store kommuner. Da det kom et initiativ fra ordføreren på Gran om ikke vi kunne etablere et felles opplegg for innkjøp av smittevernutstyr. Det synes jeg var en kjempeide. Vi satte noen av våre folk fra Ressursbanken Innlandet til å analysere ut fra noen av de samme parameterne som ble brukt for å beregne intermediære sengeplasser. For å deretter se på hva som var behovet. Basert på det lagde vi en beregning og opprettet et virtuelt lager for alle kommunene. Vi tok deretter kontakt med et halv-kommunalt firma i Hedmarksregionen som driver med innkjøp til offentlig sektor, som skulle håndtere innkjøp for alle. Det har blitt kjøpt utstyr for Innlandets kommuner, og det fungerer rimelig bra.

Kommisjonen v/Kvinnsland: En tematikk som har kommet fram i mange sammenhenger, er hvem som totalansvar for at det er en buffer. Vil du si at innkjøpsordningen har vedvart, slik at kommunene i Innlandet er selvforsynt?

Storberget: Det har jeg ikke siste tall på, men det kan jeg skaffe. Siden august/september har vi hatt kjøp via den ordningen, og det har fungert. Bestillerkompetansen i små kommuner er ikke [tilstrekkelig] når det gjelder innkjøp med stort volum, men også hvilken type smittevernutstyr de ville få tak i. Så det var behov for en ordning som samordnet innkjøp med tilstrekkelig kvalitet, men også pris. Dette kunne vi ikke pålegge kommunene, men alle ble med på det, noe jeg synes var veldig fint. Det tror jeg skyldes at vi har hatt veldig god dialog.

I den ordningen ligger det også et system; som vi har kalt et virtuelt smittevernlager, som statsforvalteren har. Hvis det blir for få frakker i Åmot kommune, og det finnes en ekstra buffer på Hamar, kjøres det fra Hamar til Åmot. Det er en solidaritetsmodell som alle må være med på. Jeg kan få laget et kort notat på dette til kommisjonen. Dette har jeg også tatt opp på møter med statsråden og Helsedirektoratet, og jeg mener at flere fylker burde vurdere denne modellen. Jeg viser til vårt ettersendte notat om dette.

Kommisjonen v/Johansson: Har andre statsforvaltere gjort det på tilsvarende måte?

Storberget: Det har jeg ikke hørt om. Men vi har stilt oss tilgjengelige for det, da vi synes ideen er god.

Kommisjonen v/Johansson: Hva slags synspunkter har dine kommuner hatt med tanke på fordelingsnøkkelen? Med tanke på hvor mye utstyr som skal til spesialisthelsetjenesten, kommunene og sentralt, denne 10-20-70-regelen.

Storberget: Den har vi hørt mye om. Regelen har vært tatt opp jevnlig på våre kommunemøter. Da vi hadde med Bent Høye og Espen Nakstad fikk de spørsmål om det, men så ble det stille. Jeg oppfattet at det gikk rimelig greit, selv om vi hadde noen reaksjoner. Som kommisjonen er kjent med, kan man stille spørsmål ved hvorfor man skal ha en slik fordeling når det reelle behovet er ute hos oss, og vi er i en ressursknapp situasjon. Vi hadde en del diskusjon, men folk aksepterte det.

Tema: Fylkesmannens rolle som bindeledd mellom stat og kommune

Kommisjonen v/Johansson: Jeg skal spørre litt mer om rollen som bindeledd mellom stat og kommune. Du har sagt ganske mye allerede. Har dere fått den veiledningen og støtten som dere har trengt fra FHI og Helsedirektoratet?

Storberget: Absolutt. Jeg er veldig imponert. Vi vet at byråkratiet er presset – det gjelder på alle nivåer. Den tilgjengeligheten som både regjeringen, direktoratet og FHI har vist overfor oss har vært en kjærkommen støtte.

Kommisjonen v/Johansson: Har det vært problematisk at FHI har hatt en selvstendig rådgivningsrolle direkte overfor kommunene sett i forhold til deres koordineringsrolle?

Storberget: Nei, det har jeg ikke opplevd. Men det er folk under meg i beredskap, helse og utdanning som styrer dette. Men jeg har ikke fått signaler om at man trækker oppi hverandres bed. Vi hadde en liten runde når vaksinene skulle rulles ut. Da var det noen som mente vi hadde fått noe informasjon sentralt fra, som ikke vi var kjent med. Men, jeg opplever det som noe vi kan leve med.

Jeg tror at tilstedeværelsen som sentrale myndigheter har vist overfor kommunene har vært veldig avgjørende for at folk har forstått alvoret.

Kommisjonen v/Johansson: Forstår jeg deg rett i at den offensive samordningsrollen som dere har tatt, har bidratt til at kommunikasjonen mellom det statlige nivået og det kommunale nivået har fungert slik som du framstiller det?

Storberget: Kanskje. Det er en vekselvirkning av at vi skaper ukentlige arenaer, hvor vi trekker med oss sentrale aktører. Jeg er imponert over at de tar seg tid. Samtidig som jeg tenker at det bare skulle mangle. Vi får stadig tilbakemelding om at sentrale myndigheter ønsker å bli brukt mer.

Vi når ut til alle aktører, alle kommuner, gjennom kommunemøtene og fylkesberedskapsrådet. Her samler vi 200-300 mennesker. Vi fant en form som gjorde at vi fikk budskapet raskt ut. Det blir ikke så veldig detaljert og det er ikke rom for så mange spørsmål, men det setter en standard for situasjonen. Det gjør også terskelen lavere for den kommunaldirektøren på Fagernes som lurer på om han skal ringe Line Vold i FHI, men så blir han invitert til det. Det opplever jeg som en veldig fin erfaring med denne pandemien.

Kommisjonen v/Johansson: Har KS hatt noen funksjon som bindeledd mellom stat og kommune?

Storberget: Vi har hatt med oss KS i noen av kommunemøtene, hvor vi har diskutert blant annet økonomiske spørsmål. KS har fått en sentral rolle i å avklare det økonomiske behovet. KS har også en plass i vårt fylkesberedskapsråd. Jeg oppfatter at vi har hatt en god og konstruktiv dialog med KS.

Kommisjonen v/Johansson: Er det andre ting vi burde ta med oss som læringspunkter til neste pandemi?

Storberget: Jeg er opphengt i dette med mulighetene for statsforvalteren i mer kritiske situasjoner, hvor det er interessekonflikter og uavklarte spørsmål. I vår sikkerhetsinstruks har vi begrensede muligheter til å løse tvister eller uenighetspunkter mellom to kommuner.

Vi kan melde det til JD, hvis det gjelder fylkesberedskapsrådets medlemmer, hvor ikke alle kommunene sitter. Men en pandemi kjenner hverken landegrenser eller kommunegrenser. Behovet for å få kommunene til å holde sammen er overhengende, særlig der du har en del kommuner som er ganske sårbare. Her har vi vært opptatt av å passe på at de små kommunene er med. De er nødt til å gjøre det vi sier. Vi har gått litt tilbake til forarbeidene til smittevernlovgivningen. Når den ble laget kom det innspill om at den regionale stat, altså statsforvalteren, skulle gis en rolle. Men det ble tatt ut.

Jeg er ganske ny statsforvalter, og har ikke så mye erfaring. Men, jeg har vært spent på hvordan vårt oppdrag fungerer i en krise. Jeg er overbevist om at vi har en viktig rolle å spille i en så bred samfunnsmessig krise som en pandemi er. Når staten velger å bruke

statsforvalteren aktivt, kan man få mye ut av det. Vi har en nærhet til kommunene som er unik. I veldig mange tilfeller har vi en god dialog med kommunene.

Tema: Øvelser – lokalt

Kommisjonen v/Kvinnsland: Det er et øvelsespålegg i nesten alle instruksjer og lovverk som gjelder beredskap. Burde det ha vært gjort noe som hadde trent oss i større grad på det som kom?

Storberget: Vi øvde på en pandemi i 2019. Hyppigheten på øvelser i samfunnet er for lav, både generelt og for statsforvalteren. Når jeg tiltrådte 1. januar 2019, bestemte jeg at vi skulle doble øvelsesintensiteten. Det trengs og det har vi gjort. I 2020 har vi følt at vi har stått i øvelse hele tiden. Jeg mener vi burde øve mer.

Tema: Rapportering og samordning

Kommisjonen v/Johansson: Noen spørsmål knyttet til rapportering og samordning i denne sammenheng. Rapporterer vi for mye eller for lite? Gir vi oss det kunnskapsgrunnlaget vi trenger? Er det kapasitet til å vurdere det mer strategisk og til å se sammenhengen på sentralt nivå? En del rapportering går via statsforvalterne, mens en del går via andre kanaler. Hvordan har rapporteringen fungert?

Storberget: Det har vi diskutert mye. Noen ganger i slike kriser er det lett å bare henge seg på det at det er så store rapporteringskrav. Særlig kommunene synes det er for mye rapportering. Det var for mye rapporteringskrav innledningsvis i krisa. Volumet var for stort. Det var noe rot med tanke på linjer. Mye av rapporteringen var nødvendig. Men det blir rot når man rapporterer det samme i forskjellige spor. Det skjønner jeg at folk reagerer på.

Vi tok det blant annet opp med Barne- og familiedepartementet. Jeg tror også vi tok det opp med Utdanningsdirektoratet. Der kommer spagaten vi har stått i fram, med tanke på hvilke regler og normer som faktisk skal gjelde i samfunnet. Det har vært en konflikt mellom etater med forskjellige synspunkter, noe som jo er naturlig. Da fikk jeg rapporter om at det var krevd rapportering hos noen direktorater som ikke skulle gå gjennom oss, og som skapte mye forvirring.

Jeg mener at det var utdanningsdirektoratet hvor det ble problematisert. Vi fikk ordnet opp i det etter hvert. Jeg har i min embetsgjerning hatt kontakt med Helse[departementet], men også via DSB-sporet og Justisdepartementet. Det er kanskje en litt uklar rolleforståelse mellom hva som er et lederdepartement og hva som er et annet departement i en krise. Den problemstillingen er ikke ukjent. Jeg har vært statsråd i det som ofte er lederdepartement i kriser, og vi ser at det er en vanskelig greie å knekke. Det fordrer at man må være tydelig på hva som skal rapporteres, hvor mye som skal rapporteres og hvor det skal rapporteres. I løpet av det siste halvåret, i høst og nå, har vi ganske få innspill som går på at rapporteringen tar helt overhånd.

Kommisjonen v/Johansson: Klarer man å skaffe et samlet bilde?

Storberget: Det blir veldig subjektivt fra min side. Jeg sitter også som observatør i beredskapsutvalget for biologiske hendelser (BUB), noe som har vært usedvanlig nyttig. Jeg føler at jeg får mitt oversiktsbilde der, selv om jeg bare er observatør. De aktørene som det virkelig gjelder, er helt avhengige av robuste kommuner som skjønner hva som skjer og hvorfor man skal gjøre ting. Jeg har inntrykk av at våre kommuner har en rimelig grei oversikt, og at man på statlig hold har fått den informasjonen som trengs.

Tema: Fylkesmannens forhold til DSB

Kommisjonen v/Kvinnsland: Relasjonen til DSB. Rollemessig under JD, men likevel med en løsrivet rolle og med tilsynsoppgaver. Vi hører at DSB rapporteringsmessig er en viktig aktør for statsforvalterne. Hva mener du om det? Har det fungert?

Storberget: Det er et stort spørsmål. For meg er det også delvis et historisk spørsmål, siden jeg var med på utviklingen av DSB og jobbet med det fra JD. Jeg mener at DSB har et stykke igjen for å bli relevant for krisen.

Hva skyldes det? Det tror jeg har noe med hvordan vi har bygd opp kriseorganiseringen. Det gjelder ikke bare pandemien, men også ellers. Jeg føler nok at DSB skal være ledende i det daglige krisehåndteringsarbeidet. Men i håndteringen av denne pandemien har jeg følt at de har slitt med å finne sin tilstedeværelse.

Det har nok litt med at faget ligger i helsespetret. Den konflikten om beredskap har vært der lenge. Jeg var med da vi kjøpte nødnett, så jeg kan si mye om akkurat det. Jeg vil nok si at DSB har en utfordring med hensyn til å gjøre seg relevant i krisehåndteringen av en pandemi.

Kommisjonen v/Kvinnsland: Har du brukt deres analyser og vurderinger mye i ditt arbeid?

Storberget: Ikke knyttet til håndteringen av pandemien, men i forarbeidet. Trusselvurderingene er særlig relevante på mitt nivå. DSB har tatt betydelige skritt for å gjøre seg relevant for forebyggende krisearbeid og har fått satt ting på dagsorden.

I den daglige håndteringen av pandemien tenker nok en del: Er det for mange kokker? Hva slags relevans har du? Hvem skal man lytte til? Denne type krise har et sterkt faglig innslag. Vi må høre på de som har peiling.

Kommisjonen v/Kvinnsland: Krisestøtteenheten (KSE) ble etablert som en intern funksjon i JD. Tematikken til KSE var vel i utgangspunktet DSBs tematikk. Hva var grunnen til det, og hva har det ført til for å skape avstand mellom DSB og JD, eller vanskeliggjøre rolleforståelsen i en sånn situasjon som vi er opp i?

Storberget: Jeg var med på å etablere KSE. En av grunnene til et fremoverlent KSE var for å få nærhet til DSB i sin alminnelighet, ikke som lederdepartement. Vi satt der hver fredag og fikk våre oppdateringer. Både politiet, PST og en del andre aktører, som redningstjenesten, var inne. Det var veldig viktig for å få et bedre strategisk overblikk som hadde betydning for politikktutforming. Vi innførte møter i KSE hver fredag for å få en «rikets tilstand». Jeg opplevde at DSB kom nærmere JD. Enten det var skogbrann, fyrverkeri eller hva det måtte være, så gjorde de sitt for at vi kom tettere på politikktutforming. Vi satt noen ganger i KSE når det var konkret krise, hvor vi var enten støtte for et annet lederdepartement eller var lederdepartement selv.

Til DSB sitt forsvar vil jeg si: Slik jeg oppfatter det, så er vi avhengige av en sterk faglig kriseledelse i denne typen kriser. Det er ikke lett å gjøre seg relevant som DSB i denne krisen.

Kommisjonen v/Kvinnsland: Det er en tematikk som bør tenkes på og snakkes om?

Storberget: Jeg mener det.

Kommisjonen v/Johansson: Jeg har fått inntrykk av at BUB tok hele sitt mandat i bruk i denne pandemien. Det er et overlapp i mandatet mellom BUB og DSB. BUB har gått fra å tenke på mer på helse til å tenke mer på samfunnsmessige konsekvensene av en pandemi, som helt sikkert har bidratt til å gi et mer helhetlig bilde.

Storberget: Det er riktig. I BUB har det vært diskusjoner knyttet til de sårbare gruppene, kommuners økonomi og ressurstilgang. Nå senest har vi diskutert veldig mye om kommunenes ressurser strekker til. Jeg har opplevd saksbehandlingen og diskusjonen i BUB som veldig relevant.

Kommisjonen v/Kvinnsland: Det som framstår når vi ser på det under ett: Det er for mange overlappende aktører. Vi har en striks departementsbasert og sektorbasert forvaltning. Samtidig skal noen holde tak i det tverrgående store bildet. Da er spørsmålet: Hvem har den rollen?

Storberget: Jeg har tenkt på DSBs rolle i dette. Vi må huske at en krise er det vi oftest ikke har forberedt oss på. Når denne krisen går over så lang tid, må vi også være oppmerksomme på å ha beredskap for samtidige hendelser. Det som skjedde på Gjerdrum er en påminnelse på det. Da er det bra å ha et DSB som er der.

4. Avsluttende spørsmål

Kommisjonen v/Kvinnsland: Er det noe annet du mener vi bør høre om som er sentralt for vårt mandat?

Storberget: Jeg tror det er mange som er spente på hvordan statsforvalteren utvikler sin oppgave regionalt. Også blant oss har vi en diskusjon knyttet til hvordan vi skal håndtere en vag og skjønnsmessig samordningsrolle. Hvordan kan vi i større grad utveksle erfaringer under krisen og ha dialog med hverandre? Vi opplever at det er en god dialog mellom oss, men vi har noe å gå på når det gjelder å raskt kunne hente inn erfaringer fra hverandre. I denne krisen hvor det er behov for å mobilisere befolkningen for å skape legitimitet og forståelse, så har statsforvalteren mulighet til å gjøre en god jobb.

Vi har også utstrakt samarbeid med svenskene. Vi har hatt flere treffpunkter med landshøvdingene, nærmest ukentlig, for å kalibrere og for å gi innspill til hverandre om regler som gjelder, grensepasseringer og lignende. Vi har et godt samarbeid med lensstyrelsen i vårt distrikt.